

ՀԵԼԵՆԵ

ՈՂԵՐԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՆԳ ՀԱՆԴԷՍՍ

(Շար. տես. թգմ. 1920 էջ 70)

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՆԵՌՈՊՏՂՈՄԵՐՈՍ, ՀԵԼԵՆԵ, ԱՐՏԱՒԱՋԻ

ՆԵՌՈՊՏՂՈՄԵՐՈՍ

Արտաւազդ, Բնչ կը պատահի:

ՀԵԼԵՆԵ (դէպ ի յԱրտաւազդ վազելով)

Ա՛հ, սիրելիդ իմ Արտաւազդ, ազատէ՛ գմբ... մանաւանդ զինքն (հայրը ցուցրեցով)

ԱՐՏԱՒԱՋԻ

Ես ալ այդ նպատակաւ հոս եկած եմ: Հայք կը վտարանջին... հիմայ շուտ պէտք է խոյս տալ աստի. ահագին վտանգ մանաւանդ թէ զձեզ կ'սպառնայ. Կոնկոնաւացոց արիւնն ամէն տեղ կը վազէ. ես զիրենք կանխեցի, իրենք ալ հօրս հետ ետեւէս կը հասնին... էլէ՛ք շուտ՝ սա գաղտնի դռնէն... և մինչդեռ ես հոս անոց կատարու... թիւնը կ'գրադեցնեմ. դուք խաւարի մէջ իջէ՛ք յաջակողման դուռն պարտիզին, հոն ձեր հաւատարմի բարեկամներէն ոմանք ձեզ կ'սպառնեն... վստահ եղէ՛ք իրենց, անոնք զձեզ պիտի առաջնորդեն մինչև ի չորիմ մօրս, ուր ես ստալ ըրելովնայ օթեանքն, որովք մինչև պալատիս բանտերուն հետ հաղորդակցութիւն ունին, հոն ապահովապէս և անվտանգ զիշերս կ'անցընէք. իսկ յառաօտուն... ես թերևս ձեզ կ'առաջնորդեմ... բայց այս գիշեր... անաւստիկ ամբոխն կը մօտենայ... ձայները կ'որոշեմ... հայրս իրենց կ'առաջնորդէ... օ՛ն էլէ՛ք սա դռնէս:

ՆԵՌՈՊՏՂՈՄԵՐՈՍ (Հելենէին ձեռքէն բռնած)

Ո՛հ, շնորհապարտ եմ ձեզ, Արտաւազդ, այսուհետեւ կեանքս քուկդ է:

ԱՐՏԱՒԱՋԻ (մեկուսի)

Թէ որ ապրիմ, (բարձր) սիրեցեալդ իմ Հելենէն, շնորհք մը քնէ՛ք կը խնդրեմ, զի գուցէ վերջին անգամն է որ հետդ այս գիշեր կը տեսնուիմ:

ՀԵԼԵՆԵ

Ի՛նչ կ'ըսես, Արտաւազդ, միթէ չի՞ պիտի գաս մեր հետ... որեւէ առաօտեան յուսահատու թիւի... ա՛հ, կը սոսկամ... բայց խօսէ՛ Բնչ է խնդրածդ... զիտես որ քեզ բան մ'ալ չ'եմ զլանար:

ԱՐՏԱՒԱՋԻ

Համբոյր մը, Հելենէն:

ՀԵԼԵՆԵ (արտասուեալով գիշեր խնայով)

Անաւստիկ, Արտաւազդ... բայց խօսէ՛, ինչո՞ւ հոս հետ չի պիտի գաս... գուցէ նոյն մահացող խորհուրդն քեզ գրաւած է:

ԱՐՏԱՒԱՋԻ (զիւր համբոյրէն վերջը)

Ո՛հ, շնորհակալ եմ Հելենէն... ապահով եղիր... անկարելի է որ ձեր հետ կարենամ գալ... դուք այժմ մեկնեցէ՛ք... դիք ուղղեն ձեր քայլափոխքը... այսուհետեւ միւսանգամ երկնից մէջ պիտի տեսնուիք:

ՀԵԼԵՆԵ

Ա՛հ, հայր, կ'աղաչեմ, թող զիս հոս իւր հետ... դու մեկնէ՛ շուտ... ես իւր հետ կ'ուզեմ մեռնիլ հոս, եթէ իրեն մահ պատահի: (դուրս դադարէ և աղաչակն կը մօտենան)

ԱՐՏԱՒԱՋԻ

Շուտ էլէ՛ք դուրս: (դռնէն դուրս գիրենք հաւեյին վերջը՝ դուրս կը գոցէ) շնորհակալ եմ ձեզ, ո՛վ դիք, վերջապէս ազատ եմ... իսկ է՛ս... խոյս տալ իրենց հետ... ա՛հ, քաւ լցիք, որ այդպիսի վատութիւն մը գործեմ: (դուրս կը բացուի. հայրը տեսնելով) Ինքն է... ո՛վ երկինք:

ՏԵՍԻԼ Գ.

ԱՐԴՈՒԱՐԻ, ԱՐՏԱՒԱՋԻ, ՀՐԱՆՏ, ԱՐԻԱԹԵՍ

Հայ զօրականք (չափէն բռնած և սուսերաւ մերկք)

ԱՐԴՈՒԱՐԻ (մերկ սուր ձեռքը ներս կը վազէ. զԱրտաւազդ լըտեսներ ի սկզբան)

Ելէ՛ք, հոս եմ. հոս է բռնաւորն. (զԱրտաւազդ տեսնելով՝ սուսկմամբ ետ կտ կ'երթայ) դու հոս, Արտաւազդ, և առանձինս. Բնչ գործ ունիս... իսկ ո՛ր է բռնաւորն... չ'եմ պատասխաներ... այդ լուսթիւն... ա՛հ, արդէն քսածնեցուցի՛ք կասկած մը օրտիս մէջ կը ծնանի... փարատէ՛ վաւանքս, ո՛ր է Նեոպոլիտէն:

ԱՐՏԱՒԱՋԻ

Տէ՛ր, զթալից և բարեկամ ձեռք մը Նեոպոլիտէն սուսի և թշուառ Հելենայ կեանքը ազատեց:

ԱՐԴՈՒԱՐԻ

Նեոպոլիտէնս ազատ... ա՛հ, ինչ կը լսեմ... իսկ այդ յանդուգն և դրժող ձեռքն...

ԱՐՏԱՒԱՋԻ

Իմս տէր:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

ԳՈՒ ԺՆՈՔ...

(ԱՄԵՆՔՆ ԵՎ ՄԻԱԽԵՐԱՆ)

Մատենութիւն, դաւաճանութիւն, վրէժխըն-
դրութիւն...

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Արդարադատ դիք, կը խաբուիմ արդեօք... սակայն կը դողամ կրկնել տալու ըսածը... Ար- տաւազդ մատուիչ, դաւաճան հայրենեացն... զայս լսեցի այնպէս չէ՛. ձեր լուռութիւնն անգամ դա- լաճանք մատնանիչ ինձ կը ցուցնէ՛. այո՞, վրէժխընդրութիւն... սակայն այդպիսի եղեռան մը համար չիք՝ երկրիս վրայ բաւական խիստ պատուհաս: Ինչո՞ւ ձեր կայծակներն, ո՞վ դիք, չ'են պատժեր զայնպիսին, որ իւր հայրենիքը կը մատ- նէ... ան՛, հայ՛ մը, իմ որդիս դաւաճան է մատ- նիչ հայրենեաց... հայրենեաց՝ որուն համար մինչև հիմայ երակներուտ քուր՝ արիւնք թա- փած եմ, հայրենեաց՝ որուն համար զքեզ մեծ- ցուցի... ապրեցայ ուրեմն, որ այդ նախատիւնն, այդ կեղտն իմ ճակատս շաղախէ... իսկ այդ անարժան որդին կ'ապրի՞, առջև կ'եցնած է և իմ սուրս կը յապաղէ՛ կարճելու այդ փաստակար կեանքը... միթէ՛, այդ նախատեսից գործէն վերջը, համբերեցի՞ն նկատել խաղաղութեամբ իւր խաչ- տառակաբար պատժուիլը հրապարակաւ... ոչ. ես չ'եմ ծնած այդպիսի որդի մը. մատնիչ մը, դաւաճան մը հայ չ'է և ոչ իմ որդիս:

ԱՐՏԱԽԱՅԻ

Հայր, անաւասիկ կեանքս քու ձեռքի է:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Իո՞ւ, մի՛ յիշեր ինձ, ապերախտ, թէ՛ անարժան որդի մը ունիմ, թէ՛ երկինք իրենց ցասման մէջ տուած են զքեզ ինձ ի պատիժ. լու՞, դու ա՛լ հայր չ'ունես, այլ անողորմելի դատաւոր մը, անգութ դահիճ մը. այո՞, քու կեանքդ իմ ձեռքս է, և լաւագոյն է քեզ է ինձ՝ եթէ իմ ձեռքէս սատկիս... մեծիք ապա: (սուրբ ձեռքը ուղիւնջ վրայ կը դնէ)

ԱՐՏԱԽԱՅԻ

Անաւասիկ եմ, հայր... զարկ...

(Հրանտ, Արիարեւ վազելով ձեռքը կը բռնեն)

ԱՐԻԱԹԵՍ

Ի՞նչ կ'ընես, տէ՛ր իշխան...

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Թողէ՛ք զիս, որ պատժեմ դաւաճան մատնիչ մը. թողէ՛ք՝ որ իշխալ դժոխաց մէջ, քանի որ արեգակն իւր ոճիւրը և իմ նախատիւնս տն- սած չ'է:

ՀՐԱՆՏ

Չափաւորէ՛ արդարացի ցատումը, տէ՛ր իշխան. միթէ՛ կ'ուզեն պղծել հայրենեացը ազատութեան համար զինած ձեռքդ՝ մատնիչ մը արեամբն:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Ահ, Հրանտ, մի՛ կրկնէր լսեկեացս այդ նա- խատալից անուիւր. այդ անուին դափնեօք ծած- կեալ ապիտակ մագերս՝ ամօթով կը խայտառակէ:

ԱՐԻԱԹԵՍ

Տէ՛ր իշխան, Արտաւազդ նախ և առաջ հայ- րենեացն մեղաւ, ապա հայրենիքն է իւր դատա- խազն և դատաւորն. ծերակոյտն իւր դատը պիտի տեսնէ:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Աղէ՛, փութացէ՛ք ապա, անաւասիկ ես հոս անհամբեր իւր վճռոյն կ'սպասեմ. ըսէ՛ք իրեն... բայց լռեցէ՛ք, աղաչեմ, իւր անուիւր... ըսէ՛ք թէ՛ Հայաստան մատնիչ հրէջ մը իւր ծոցին մէջ կը տնդանէր, որուն Արդարադ է առաջին դատա- խազն, փութացէ՛ք, զի չ'եմ ժուժար՝ որ երկիրս երկար ատեն իւր վրայ այդպիսի հրէջ մը կրէ: (Հրանտ, Արիարեւ և զօրքը կ'իջան)

ՏԵՍԻՆ Ե.

ԱՐԴՈՒԱՐԴ, ԱՐՏԱԽԱՅԻ

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Ահ, հեղապոռնո՞ս, կ'երանեմ ես քու բաղտդ. դու թշնամեացը մէջ զքեզ ազատող մը կը զրտ- նաս, երբ որդիս զիս կը դաւէ. մի՛ կարծեր որ սա գիշերս ինձմէ անելի քեզ աղէտալի եղաւ. մի՛ կարծեր որ այս ժամոյս դու քան զիս թշուա- ռագոյն իցես. դու կ'ուզէիր հին քէնդ ինձմէ հանել, բայց անաւասիկ մէկն՝ որ վրէժով տոկո- սիւք ինձմէ կը հանէ: Խնդա՛ն ապա ապաստանիդ մէջ, լսելով որ Արդարադայ տունն այդպիսի փաստակար և անպիտան շառաիղ մը աշխարհք բերած է: Ահ, երիցս անիծեալ այն օրն, երբ իւր ծնունդը ինձ աւետեցին. սա՛ է այն որդին, զոր, անուին յաւեացքներն իւր հիտմամբ, ձեռնէ պա- ղատանօք խնդրեցի, ո՞վ դիք... քնչ. միթէ՛ սա հրէջն ինձմէ սերեցաւ... չէ՛, սա զիս ես չը- գոյացուցի: Միթէ՛ քան զիս երանելի չ'է՛ մայրն որ զինքն հայրենաւուեաց և մատնիչ չըտեսած՝ կա- փոյց զայն... ո՞հ, սուրբ կին, ի վախճանեղ զիս կը յուսացրնէիր իւր ապագային վրայ... իցէ՛ թէ՛ համբաւն մինչև ի գերեզմանիդ փոսն իշխալով, չըքտմնիցեցանէր սրբազան ոսկերգը:

ԱՐՏԱԽԱՅԻ

Տէ՛ր իմ, բոլոր կշտամբանացը և արդարացի սրտատուրեանդ արժանի է որդիդ, և միանգա-

մայն մեղապարտ իրեն կենսք տուող հայրենեացն դէմ. իսկ եթէ համարձակւիմ տկար ձայն մը առջնդ հնչեցընելու, զիս արդարացնել եւ կամ պատժէն խոյս տալ չ'է միտքս, տէր, ո՛հ ո՛հ. վասն զի մեռնելու գուցէ երբեք այդչափ փափաք չ'եմ ունեցեր ինչպէս այսօր։ Սակայն մեռնել այդ՝ պիտի վատանուն մը ճակատիս վրայ դրոշմած եւ զխառման բեմին վրայ տանել գլուխս անիծիւք բռնաւորած, ահա այդ յիշատակութիւնս, տէր իմ, մահուբն շատ աւելի դժուգակ է ինձ։

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Ճը կրկնեմ քեզ, հայրդ ալ որդի չ'ունի. կ'աւտեմ գրեթէ, ապա եւ արժանի ես այդ մահուան։

ԱՐՏԱՆԱԶԳ

Ահա այդ խօսքդ բիւր անգամ մահ է ինձ, իսկ տապարն միայն խայտառակութեանս զործին պիտի բլլայ։ Կանխագէտ էի բաղդէս, ի գուր ճակատագրէս խոյս տալ ուզելով, այս առատ փորձեցի զրկել զիս ի կենաց, իսկ եթէ չըլաջուղեցայ, ասոր համար չ'եմ ես յանցապարտ։ Հեւ լէնէ ձեռքս արգիլեց, որպէս զի հայր մը իւր որդուս մահուամբն թշուառ չ'ըլլար։ Հեւ լէնէ զիս ապա զայն չ'էր գիտեր խեղճն թէ դժուգակ ապագայ մ'ինձ կը պատրաստէր, ուստի եւ աւարելու բռնադատեցայ։ Վկայ են ինձ երկինք, երկինք որ սրտիս խորշերը կը քննեն, թէ ամեւն ինչի հայրենիքս մատեն կամ դաւաճանել միտքէս անցած չ'էր. իսկ եթէ յանցանք մը գործեցի, պատճառն ապրիլս է, անարդար եւ անգութ վտանջ չըմուժալով սրտիս ձայնին լսելս է։ Այո, կը խոստովանիմ քեզ այսօր, հայր, զաղտնիք հմ, զոր գուցէ դու ալ կը կասկածէիր, զոր մինչև հիմա քանէ լռեցի, բայց այսօր կը խոստովանիմ տիեզերաց առջև, թէ կը սիրեմ զձեռնէն։

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Ի՞նչ կը լսեմ... դու գինքն կը սիրէիր... այ վատ արարեմ, շատագուրովի՞նք անգամ ահաւոր եղեռն մ'է... դու գինքն կը սիրէիր կ'ըսես... բայց ի՞նչ հաւատար... այո, կը կասկածէի, սա... կայն տղայական եւ բարեկամական յարուստ մը կարծելով, երբեք չ'էի հաւատար թէ, պարտքդ մոռանալու չափ պիտի սիրես թշնամույ մը դուստորը։

ԱՐՏԱՆԱԶԳ

Գիտցիր ապա, որ այդ սէրն կարծածէ՞ր շատ աւելի բուռն էր, Հայր, ո՛հ ներ՛ որ մեռնելէս առաջ կարենամ առանց սրտմոռութիւնդ վրաս շարժելու, հնչել անգամ մ'ալ սա քաղցր անու... նը... այո, կը սիրեմ զձեռնէն... այդ սէրն զիս մոլորեցուց, այդ սէրն գուցէ չափազանց գութ ազդելով, մոռցընել տուաւ ինձ իմ պարտքս, սակայն միթէ կրնայի՞ր դիմադրել ես տկար մահ... կանացու մը ճակատագրին... այո, կը սիրեմ գինքն... մի հայրցընեմ թէ էրբ սա մահացու

սէրն սրտիս մէջ ծնաւ, մի հարցընեմ դարձեալ՝ թէ որ աստիճան գինքն կը սիրեմ։ Ահաւասիկ մինչև ուր հասուց զիս այդ սէրն. չ'եմ գանգաւոր, զուարթ եմ եւ ուրախ մանաւանդ, մինչև յոժարութեամբ դէպ ի զլիսատման բեռն պիտի վազեմ։

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Տեսէ՞ք, որ աստիճան սա խօս սէրն գինքն կուրացուցած է, մինչև խայտառակութեամբ հրաւիրաբարձ գլխատուելն իրեն պարծանք կը սեպէ, ուր եւ խնդութեամբ կը վազէ... բայց միթէ չ'են տեսներ խելացնոր, թէ ժամուան մը մէջ փառք, պատիւ եւ անուն միանգամայն փճացուցիր, ու հայրդ տիգրիս մէջ թաւալեցիր. յետագայ դարք ալ անիծիւք պիտի յիշեն քու անունդ, իսկ մայրերն ալ չի պիտի ուզեան քայն տալ իրենց որդուց... երբ մէկն այդ աստիճան կը կուրաց, լուսազնիւ էր իրեն դահճին տապարին չ'ապասեւ լով իրենքիրենն ի՞նչալ ի գերեզման... այլ ո՛չ, չ'եմ կրնար հաւատալ այդչափ կուրութեան։

ԱՐՏԱՆԱԶԳ

Ո՛հ, հաւատ ինձ, անկեզծ է խոստովանութիւնս. միթէ մարթ ցցէ ինձ ստեղ, երբ յաւիտենականութիւնն առջևս բացուելու վրայ է... կը սիրեմ զձեռնէն. երկինք վկայ են սիրտս, երկինք որ բիւր անգամ լսող եղան սիրող երգմանցս։ Ո՛հ, քանի քանի անգամ մօրս գերեզմանին վրայ ի ծուր իջեալ եւ իւր սրբազան հողին ինձ վկայ կոչելով՝ երդուրեցայ իրեն սէր մշտնջենաւոր եւ անխաղաղ հաւատարմութիւն։ Միթէ մարթ էր ինձ ենթադրել յայնժամ, թէ այդպիսի խելատվիւ մը զՄիակեղծանցիս ի մահ պիտի դատաւարտէր, միթէ մարթ էր ինձ գուշակել, թէ նոյն վիճակն զիս ալ դահճն պիտի ընտրէր չ'ձեռնէր եւ իւր հօրն։ Ո՛հ, ինչ անհնարին պաշտօն կը պա... հանջէր ինձմէ ծերակոյտն, ինչո՞ւ յայնժամ հայր... բնիք իմ կեանքս ինձմէ չ'ընտրեց, զոր գոհելու պատրաստ էի. այն ատեն դեռ սուրբ էր սա կեանքս, բեմ մ'ալ արատած չ'էի իմ անունս. ահա այսօր ալ պիտի մեռնեմ, սակայն կեանքս այսօր թշուառականի եւ մատնչի մը կեանքն է. կեանք մ'որ ժամուան մը մէջ լեցուեցաւ անուրբ եղեռնամբ։ Ապա թող, Հայր, որ այդ վատ արիւնն թափի, որպէս զի նախահարցս եւ քու փառքդ անարատ ֆանս։ Դու ալ ստիպէ՛ր գծեալակոյտն, որպէս զի ժամ մ'առաջ վճիռս փութեցընէ. եթէ վայրկեան մ'ալ ապրիմ, այդ քիչ միջոցս ալ կը բաւէ ստուեր մը ձգելու քու փառաւոր կեանքիդ վրայ։ Միայն շնորհք մը քնէ կը խնդրեմ, ո՛հ, անկարելի է որ այդ շնորհքը ինձ զլանաս, վասն զի սուրբ է մահապարտի մը վերջին խընդիւրքն։ Միայն շնորհք մը, տէր իմ. կը խնդրեմ որ թողլ տաս ինձ մինչև ի մեռնելու վայրկեանս, զքեզ կոչել սիրելի Հայր իմ։

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Ալ տարակոյս չըկայ, զիրար կը սիրէին... իսկ

ես կը տեսնե՛մ այդ սէրը առանց կասկածելու. թերևս թո՛ղ ալ կու տայի և կը դիրքացընե՛մ իրա-
րու երեսանալու միջոցները... բայց այդ մտեր-
մութիւնը պարզ բարեկամական սէր մը ես կը
կարծե՛ի. բնաւ չէ՛ի հաւատար թէ այդ իրարու
հակառակ և ոտիս արեան մէջ այդպիսի բուռն
սէր մը պիտի ծնանէր: Ա՛հ Հելէնէ, մօրդ վրէժը
չարաչար դու ինձմէ կը անենս, զորդիս այսօր
ձեռքէս յափըռտակելով... սակայն իմս է յան-
ցանքն. ինչո՞ւ քեզի համար ակամայ գութ և
համակրութիւն զգացի փոխանակ ատելութեան...
ինչո՞ւ և զայն որդւոյս չըթելադրեցի... այլ ծան-
րագոյն և աւելի դժնդակ պիտի ըլլայ այսօր
վիշադ, երբ սիրականիդ մահը պիտի լսես:

ՏԵՍԻՒԼ Զ.

ԱՐԴՈՒԱՐԴ, ԱՐՏԱՒԱՋԻ, ՀՐԱՆՏ

ԵՒ ՀԱՏ ԶՕՐԱԿԱՆՔ

ՀՐԱՆՏ

Տէ՛ր իշխան, ծերակոյտին հրամանաւն գԱր-
առազգ ի բանտ պիտի տանին:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Կը թողում զինքն ի ձեռն օրինաց և արդա-
րութեան. օ՛հ, շուտ հետացուցէ՛ք զինքն աշաց
առջեկէն: (Հրանտին ակնարկութեամբ, զին-
ւորը շորաներով Արտաւազգին ձեռքը կը կա-
պեն)

ԱՐՏԱՒԱՋԻ (կընկոյտ ատեն)

Ողջմա՛ր միաս, Հայր... Կ'օրհնեմ զքեզ:
(Կ'իշխան)

ՏԵՍԻՒԼ Է.

ԱՐԴՈՒԱՐԴ (առանձին և պահ մը լռութենէ վերջը)

Այ՛, պարտքս կատարեցի. յանցաւորն, մատ-
նիչն պէտք է որ պատժուի... սակայն ի՞նչ բան
սիրտս կը խռովէ... Ի՛նչ, իմ զաւակն է որ
այդպէս շղթայակապ առջեկէս կը քարչեն... ա՛հ,
թշուառ հայր. օրուան մը մէջ վերջին աստի-
ճանի երջանկութենէ՛ յետին թշուառութեան մէջ
կը գլորես: Գեռ քիչ մը առաջ ամէն բերան
կ'երանէր այնպիսի որդւոյ որ հայր ըլլալս.
այսօր նոյն բերաններն զիս կ'անիծեն՝ վասն զի
հայրենեաց մասնիչ մը ծնած եմ. ինքն արժանի
է մահուան, սակայն հայրն դեռ բաւական զինքն
շատես: Իսկ ինչո՞ւ գթութեան միացող մը զգալ
այնպիսի որդւոյ մը համար, որ իմ անուանս
և ազգատոհմիս վրայ այդպիսի անեղծանելի
կեղտ մը նետեց... Թող մեռնի՛ ապա: Սակայն
կատարելագոյն ատելու համար կ'ուզե՛ի զինքն

աւելի յանդուգն, աւելի նուազ համեստ և շնոր-
հալուք տեսնի: Սա անտրտուն չհաղադու-
թիւնն, մեկնելու ատեն ինձ ձգած անուշ նա-
յուածքն, սա տխուր հրաժեշտն... Ե՛հ, բռնի
սիրտս խռովեց. ակամայ զգացի սրտիս խորին
մէջ թէ տակաւին հայր եմ... իսկ ինչո՞ւ բռու-
թիւնն հայրենասիրութեանս չըպատասխանեմ...
յանկարծ թե՛ ես գինքն զրկելու համար բացուե-
լու կը պատրաստուէ՛ի, գթութեան խօսք մը
չըթուեց բանալու կը ճգնէր, արտունք զայս
իմ քողարկեցին... երջանիկ եմ որ զիս զսպե-
լու յաշտեցեցի. սակայն այժմ որ ինքն հոս չէ,
այժմ որ շղթայակապ խաւարչտին բանտին մէջ
ձգուած է մահուան վճռոյն սպասելով, այժմ որ
ինքն չըկրնար իմ արտունքս տեսնել և հա-
ռալանքս լսել, կրնամ թո՛ղ տալ սրտիս հառա-
չանաց: Ա՛հ, սիրուն որդի, կենացս լոյսն. ինչո՞ւ
այդ աղիտաբեր սէրն զքեզ մոլորեցուց, չըմտա-
ծեցի՛ր բնաւ, թէ հայր մը ունէիր և հայրենա-
մը: Գերեզմանիդ մէջ զիս ալ հետզ պիտի քար-
չես. վաղը հոն մատնիչ որդին իւր հայրենասէր
հօրն հետ պիտի պառկի. Թո՛ղ աշխարհք ուզա-
ծին պէս զմեզ դատէ. գերեզմանն շատ աւելի
հիւրասէր է, զի ընդհանուր հայրենիքն է ամե-
նեցուն: Ա՛հ, որդեակ իմ Արտաւազ, եթէ սա
հառաչանքս բռնտիդ պատները թափանցեցով,
կարենային մինչև քեզ հասնել և հոն խշտակիդ
վրայ քեզ կարենային ըսել, թէ հայրդ միշտ
զքեզ կը սիրէ... ոտնաձայն մը կը լսեմ. ճվ
հոս կը մօտենայ:

ՏԵՍԻՒԼ Ը.

ԱՐԴՈՒԱՐԴ, ԱՐԻԱԹԷՍ

ԱՐԻԱԹԷՍ

Տէ՛ր իշխան, ի՛նչ կ'ընես հոս առանձին. չը-
լսեցի՛ր, թէ Մակեդոնացիք Արմաւիրի պարսպաց
վրայ յարձակած են:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Մակեդոնացիք...

ԱՐԻԱԹԷՍ

Այ՛. Ամինի՛ս ստուար բանակաւ մը գԱր-
մաւիր պաշարած է. արդէն իւր զօրքն մեր Հայոց
հետ կը պատերազմին, ուստի քու ներկայու-
թիւնդ հարկաւոր է այդ վտանգաւոր ժամանա-
կիս մէջ. նա զի ծերակոյտն քեզ յանձնած է
Հայաստանի ազատութեան պաշտպանութեան
հետ և բանակին առաջնորդութիւնը:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Հայրենիք վտանգի մէջ են ուրեմն... ա՛հ, իւր
վտանգն մոռցնել կու տայ ինձ ամէն ցաւ և
օտար զգացմունք: (Կ'իշխան)

(Շարունակելի)

ՍԵՂՈՒՆ ՄԻՆԱՍԵՆ